

Nr 892

Av herr Heckscher m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 125, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1965/66 m. m.

(Lika lydande med motion nr 762 i Första kammaren)

Fortgående inflation och skattes kärpningar

Karakteristiska resultat av den socialdemokratiska politiken under de trettio år då partiet innehaft regeringsmakten är en tydlig ständigt och stark inflation och en fortgående stegring av skatterna. Inflationen har under denna tid inneburit ungefär en tredubbling av levnadskostnaderna. Ökningen av de direkta skatterna har varit flerfaldigt större. De två momenten har i väsentlig grad betingat varandra. Sålunda har regeringen gång på gång sökt möta en befarad överkonjunktur genom en överbeskattning avsedd att minska människornas köpkraft. Denna överbeskattning har i sin tur lett till kompensationskrav från löntagare och andra inkomstagare vilka medfört ökade kostnader för företagen. Därmed har nya inflationstendenser uppkommit, följda av nya motåtgärder från regeringens sida på skatteområdet. Skatter, löner och priser har växelvis drivit varandra i höjden.

Den inflation som förekommit i vårt land och som varit större än i många med Sverige jämförliga länder hade länge sin grund bl. a. i en fastlåst penningpolitik. I syfte att hejda penningvärdeförsämringen krävde högerpartiet i det läget, till en början ensamt, en penningpolitik med rörlig ränta. Efter hand vidgades opinionen för en sådan politik, och fr. o.m. senare delen av 1950-talet har riksbankens politik med kraft inriktats på att med generella medel bekämpa inflationstendenser. Denna nya politik har också haft flera gynnsamma verkningar. Med all säkerhet skulle dessa ha varit än gynnsammare om penningpolitiken fått slå igenom över hela det kreditpolitiska fältet. En snedvridning har emellertid uppkommit i och med att bostadsområdet i så väsentlig grad genom politiska beslut i riksdagen undandragits den restriktiva kreditpolitiken samt på grund av att även åtskilliga allmänna investeringar — inte minst de kommunala investeringarna — har privilegierats vid kreditgivningen, vilket försvagat den inflationshejdande effekten av riksbankens penningpolitik.

Ett än större och allvarligare hinder för att få kontroll över inflationen har varit den statliga utgiftspolitik. En åtstramning i fråga om penning-

politiken syftar uppenbarligen till en begränsning av konsumtionen, även sådan av investeringskaraktär. Även om de önskade resultaten härvid uppnås vad gäller den privata sektorn, är detta av begränsat värde så länge inte en samordning sker med avseende å den efterfrågan som skapas av stat och kommun. I fråga om både investeringar och konsumtion inom den offentliga sektorn har nämligen en mycket stark utveckling ägt rum, för kommunernas del inte minst, på grund av beslut som fattats av riksdagen efter förslag av regeringen. Den penningpolitiska åtstramningen har sålunda direkt motverkats av en expansiv och inflationsdrivande finanspolitik.

Rekordhöga skatter

Produktionsutvecklingen under 1960-talet har i vårt land varit mycket gynnsam. Rimligtvis borde ökningen på den offentliga sektorn i stort sett följa produktionsökningen. En sådan målsättning för fördelningen mellan offentliga och privata anspråk behöver självfallet inte innebära något stopp för de statliga utgifterna. Om den offentliga sektorns andel av nationalprodukten skulle förbli oförändrad möjliggör detta en ökning av de offentliga utgifterna med omkring 5 % om året, alltså i samma takt som den väntade produktionsökningen. Den statliga utgiftsexpansionen skulle då kunna hållas på mellan 1½—2 miljarder kronor om året. Några oöverkomliga svårigheter att hålla utgiftsökningen inom denna ram behöver ej uppkomma eftersom ju behovet av statliga transferingsåtgärder blir mindre allteftersom levnadsstandarden stiger.

Den faktiska utvecklingen har emellertid gått i annan riktning. Som exempel kan anföras att det totala uttaget av skatter och avgifter vid tiden för Wigforss' skattesköpningar år 1947 utgjorde 22,5 % av bruttonationalprodukten för att år 1964 motsvara drygt 34 % av denna produkt. Härefter ligger en skärpning med mer än 50 %. Ökningen ligger väsentligen på statsbeskattningen, där stegring skett från 17 till 25 %.

I jämförelse med andra nationer i världen har Sverige ett rekordartat högt skattetryck. Detta framgår bl. a. av uppgifter om skattetrycket som OECD varje år sammanställer rörande de anslutna länderna. Materialet härför erhålles från de olika finansdepartementen. Vid bearbetningen sker en uppdelning mellan direkta och indirekta skatter samt socialförsäkringsavgifter. Beträffande avgifterna synes emellertid uppgiftslämnandet ske efter skiftande grunder, medan övriga siffror torde vara mer jämförbara. Här nedan lämnas en sammanställning rörande de senaste tillgängliga siffrorna. Uppgifterna avser år 1963 — utom för England och Schweiz där siffrorna avser 1962 — och visar skatter resp. avgifter i procent av *bruttonationalinkomsten*.

Som synes ligger Sverige i särklass i fråga om de direkta skatterna. Försprånget är där så betydande att Sverige kommer att inta första platsen även när det gäller de sammanlagda direkta och indirekta skatterna. De direkta

	Direkt skatt	Indir. skatt	Summa skatter	Socialförs. avgifter	Summa skatter o. socialförs. avg.
Sverige.....	17,5	12,7	30,2	5,7	36,0
Norge.....	13,4	14,9	28,3	6,7	35,0
Österrike.....	11,7	15,3	27,0	7,0	34,0
Danmark.....	12,5	13,5	26,0	1,4	27,5
England.....	12,2	13,8	26,0	4,2	30,2
Västtyskland.....	11,0	14,4	25,4	10,0	35,4
USA.....	14,5	9,8	24,3	4,6	28,9
Kanada.....	10,0	13,9	23,9	2,0	25,9
Frankrike.....	6,0	17,3	23,3	13,1	36,4
Holland.....	12,2	10,0	22,2	9,6	31,8
Schweiz.....	9,0	7,1	16,1	4,6	20,7

skatterna är som synes särskilt låga i Frankrike — föga mer än $\frac{1}{3}$ av de svenska. Detta beror i väsentlig grad på den barnfamiljvänliga utformningen av skatterna i detta land, nämligen efter ett konsumtionsenhetssystem d. v. s. ett utbyggt tudelningssystem. I fråga om de sammanlagda direkta och indirekta skatterna ligger som synes Schweiz lägst med något över hälften av det svenska skattetrycket.

Tar man hänsyn till socialförsäkringsavgifterna, som är särskilt höga i Frankrike med drygt 13 %, finner man att detta land har det högsta procenttalet i den sista kolumnen, 36,4. Sverige ligger en obetydlighet efter med 36,0, varefter följer Västtyskland med 35,4, Norge med 35,0 och Österrike med 34,0.

Sedan 1963 har skärpningar genomförts i Sverige beträffande såväl skatter som socialförsäkringsavgifter. Det är anledning att förmoda att Sverige nu toppar tabellen hur man än räknar.

Utvecklingen måste brytas

Att döma av proposition nr 125 står vi nu inför en fortsatt mycket stark ökning av den offentliga andelen av produktionsökningen. De farhågor i sådant avseende som från högerpartiets sida givits till känna vid många tillfällen besannas nu av den prognos departementschefen presenterar. Oavsett att statens inkomster vid ett bibehållande av gällande skatteregler stiger snabbare än inkomsterna i samhället och oavsett att denna tendens förstärkes av en inflation som reellt sett skärper progressiviteten, signalerar departementschefen behov av ökade skatter. Man har anledning fråga sig var enligt regeringens mening gränsen för skattetrycket kan gå. Som vi nyss anfört uppgick de statliga skatterna år 1964 till 25 % av nationalinkomsten. Det må framhållas att en ökning av statsutgifterna med 10 % om året vid en ökning av nationalprodukten med 5 % om året redan inom 10 år kommer att föra upp nyssnämnda andel från 25 till i det närmaste 40 %. Detta påpekande bör ses mot bakgrunden av att driftbudgetens inkomster för

1965/66 redan nu beräknas ligga mer än 30 % över inkomsterna för budgetåret 1963/64. Ökningen är sålunda under dessa 2 år nominellt 15 % per år. Det må också erinras om den betydande ökning som sker av de kommunala utgifterna och därmed av kommunalskatten.

En dylik utveckling kan inte accepteras från vårt håll. Såväl med tanke på angelägenheten att hålla penningvärdet så fast som möjligt som med hänsyn till önskvärdheten av att de enskilda får rätt att själva bestämma över så stor andel som möjligt av den inkomst de arbetat ihop finner vi det nödvändigt att bryta utvecklingen. Härför erfordras, att kvarlevorna av krigsårens regleringsmentalitet avlägsnas, att möjligheter skapas för en konkurrens på lika villkor för olika branscher och företag, dels sinsemellan, dels gentemot det allmänna, att finanspolitiken koordineras med penningpolitiken så att denna senare utan överdrifter kan fylla sin funktion att i möjligaste utsträckning bevara penningvärdet, att staten och det allmänna över huvud taget begränsar sina anspråk på människornas inkomster samt att skattepolitiken erhåller en rättvisare och rationellare utformning än för närvarande.

Enighet omintetgjord

Den kritik som under en följd av år riktats mot det svenska skattesystemet ledde år 1960 till tillsättandet av allmänna skatteberedningen. Beredningens möjligheter begränsades i viss mån av de givna direktiven. Trots detta möttes de förslag som skatteberedningen 1964 under praktiskt taget enhällighet framlade med stor tillfredsställelse från de allra flesta remissmyndigheter. I och för sig var detta naturligt med tanke på att bakom förslagen stod representanter för samtliga fyra demokratiska partier, för olika löntagarorganisationer samt för företagare. Möjlighet hade därmed skapats för finansministern att åstadkomma en skattereform med omslutning från största delen av vårt folk. Uppenbarligen kom emellertid framgångarna för det enda i beredningens arbete ej engagerade riksdagspartiet, nämligen kommunisterna, att avskräcka finansministern. Han valde att bryta ut vissa avsnitt av beredningens betänkande och låta dessa undergå en teknisk bearbetning som sedan ej blev föremål för remissbehandling. Vad som hänt på detta område under innevarande års riksdag är väl väsentligen att betrakta som ett provisorium. Till en del har emellertid utan tvekan mycket av det värdefulla arbete som presterades av beredningen gjorts om intet.

För vår del har vi vid årets riksdag lagt fram olika förslag avsedda att dels modifiera vårt höga skattetryck, dels förbättra vårt skattesystem. Vi återkommer nedan till dessa. Väsentligen har vi betraktat även dessa förslag som provisoriska. Vi finner därför anledning att här sammanfatta våra synpunkter på skattesystemet dels från principiella, dels från praktiska utgångspunkter.

Skatteberedningens förslag en god grundval för reformer

Vi vill till en början understryka att vi principiellt vidhåller vår uppfattning att allmänna skatteberedningens olika förslag bör genomföras. Dessa är resultatet av ömsesidiga eftergifter och kompromisser från beredningens ledamöter och bildar därför ett alternativ varom enighet borde kunna skapas även i riksdagen. Vi finner sålunda i likhet med beredningen att en fortgående överflyttning bör ske från direkt till indirekt beskattning. Den indirekta beskattningen bör väsentligen vara generell och få formen av en mervärdeskatt. Vi förväntar förslag i sådant avseende till nästa års riksdag. Härvid förutsätter vi också att ett avskaffande av punktskatter sker i enlighet med skatteberedningens förslag.

En generell utformning av den indirekta beskattningen motiveras inte endast av skatteförmåge- och likformighetssynpunkter. Ytterligare skäl är att de internationella konkurrensförhållandena — vid nuvarande höga skattepress — genom skattebelastningen allvarligt kommit att snedvridas. Om skatternas generella karaktär inte upprätthålles, uppstår risker för att den ekonomiska tillväxten i landet kan försämrans.

Ortsavdrag även för barnfamiljerna

En övergång från direkt till ökad indirekt beskattning innebär i och för sig en ökad belastning på lägre inkomstagare. För att motverka detta är det i första hand angeläget att Ortsavdragen höjes. En sådan höjning motiveras redan av den fortgående inflationen. Även bortsett härifrån är nuvarande avdrag för låga. En höjning inom de närmaste åren upp till den slutgräns skatteberedningen talat om, nämligen 6 000 kr. för gifta och 3 000 kr. för ensamstående, bör vara det närmaste målet.

Den nuvarande utformningen av Ortsavdragen tar inte hänsyn till barnfamiljerna. Det kan ej bestridas att barnfamiljerna har högre omkostnader än barnlösa och därmed vid en given inkomst lägre skatteförmåga än barnlösa. Förekomsten av barnbidrag ändrar ej på detta förhållande så länge barnbidragen ej täcker de totala barnkostnaderna, vilket för närvarande långt ifrån är fallet. Skall skatterättvisa åstadkommas för barnfamiljerna, måste alltså barnbidragen kompletteras med barnavdrag vid beskattningen. Storleken härav kan behöva närmare utredas. I avvaktan härpå bör barnavdrag införas å lägst 1 000 kr. per barn under 18 år. Den slutliga storleken vid Ortsavdrag på 6 000 kr. för barnlösa makar torde böra ligga vid 2 000 à 2 500 kr. per barn.

Såsom föreslagits dels i reservation till skatteberedningens betänkande av ledamoten Oscar Östman, dels i motion senast vid årets riksdag av högerpartiet bör en sådan ordning tillskapas, att föräldrar med så låga inkomster att de ej helt kan utnyttja barnavdragen erhåller kompensation i form av s. k. negativ skatt. Tekniskt är ett sådant system enkelt att genomföra.

Därmed förfaller också det till synes avgörande skälet för att skatteberedningen i sitt betänkande ej förordade ett återinförande av barnavdrag.

Förvärsavdrag efter verkliga kostnader

Gift kvinna med minderåriga barn kan uppenbarligen ej taga arbete utanför hemmet utan att vidtaga kostnadskrävande åtgärder för barnens omhändertagande. Hon erhåller för närvarande på grund härav ett schablonmässigt bestämt förvärsavdrag uppgående till högst 3 000 kr. Detta avdrag är — såsom betonats av allmänna skatteberedningen och i olika sammanhang även av bevillningsutskottet — att jämställa med omkostnadsavdrag. Någon principiell anledning att fastställa ett maximum i skattelagarna finns därför inte. Enligt vår mening bör nuvarande schablon få tillämpas av dem som så önskar. Där modern kan visa, att hon haft högre nödiga kostnader för barnens omhändertagande under arbetstiden och därmed för inkomstens förvärvande, bör avdrag emellertid medgivas för de styrkta kostnaderna.

Progressivitetens motivering försvagad

Den progressiva beskattningen motiverades till en början av skatteförmågesynpunkter. Efter hand har även önskemålet att via skattesystemet åstadkomma en utjämning mellan högre och lägre inkomster kommit att spela roll. I någon mån har väl frågan även setts rent fiskalt med tanke på att staten härigenom kunnat erhålla högre inkomster.

Någon objektiv norm för hur stark progressiviteten bör vara kan ej uppställas. Övervägandena i detta avseende kan därför variera med hänsyn till rådande ekonomiska omständigheter. Det torde kunna hävdas att den fortgående standardstegringen i samhället och den därav följande inkomstutjämningen gjort skälen för en kraftig progressivitet mindre bärkraftiga. I vårt land finns inte längre någon mer betydande grupp inkomsttagare som på grund av brist på sysselsättningsmöjligheter har en väsentligt lägre inkomstnivå än den genomsnittliga. Såsom framgår av en undersökning, gjord av socialpolitiska kommittén gemensamt med statistiska centralbyrån och redovisad i skatteberedningens betänkande, är de personer som enligt inkomststatistiken har låga inkomster huvudsakligen sådana som på grund av sjukdom, värnpliktstjänstgöring, studier och liknande omständigheter inte åtnjutit skattepliktiga inkomster under helt år. Av betydelse i sammanhanget är även att sociala bidrag av olika slag icke utgör skattepliktiga inkomst och att inkomststatistiken på grund härav är missvisande.

Inom det enskilda näringslivet har lönesättningen, främst för personer i särskilt ansvarsfull ställning men även för andra, alltmer kommit att ske med hänsyn till den progressiva inkomstskatten. Under senare år har staten för att kunna konkurrera om den dugligaste arbetskraften måst följa med i denna lönepolitik. Resultatet har i stor utsträckning blivit att den inkomst-

utjämning, vartill progressiviteten kan sägas ha strävat, av det ekonomiska livet självt satts ur spel.

Progressivitetens betydelse i statsfinansiellt hänseende överbetonas ofta i den politiska debatten. Nedanstående tabell visar hur stort inkomstbortfall som vid gällande ortsavdrag och skatteskalor skulle inträffa för inkomståret 1966 därest den maximala marginalskatten begränsades enligt olika alternativ. Den högsta statliga skattesatsen är för närvarande 65 % vad inkomsten beträffar. I tabellen visas hur mycket inkomsterna av den statliga inkomstbeskattningen skulle minskas om man sänkte denna högsta skattesats till i tur och ordning 50, 40, 30 och 20 % utan att i övrigt ändra skatteskalorna. Resultatet blir följande:

Max. 50 %	70 milj. kr.		
» 40 %	270	»	»
» 30 %	870	»	»
» 20 %	1 930	»	»

Den i och för sig mycket starka progressionen beträffande högre inkomster motsvaras som synes inte av några nämnvärda statsfinansiella fördelar. Inte heller den snabba progressionsstegringen för mellanskikten betyder särskilt mycket med hänsyn till statsbudgetens totala omfattning. Ett avskaffande av progressiviteten i den mån marginalskatterna överstiger 20 % skulle inte betyda mer än knappt 2 miljarder kronor. Detta belopp utgör blott ca 7 % av de totala statsinkomsterna. Än tydligare är det då att en begränsning av maximum för statsskatten till 40 %, som skulle minska statsinkomsterna med blott en procent, skulle kunna genomföras utan statsfinansiella olägenheter. *Det från tjänstemannahåll ofta framförda önskemålet att marginalskatten — inklusive kommunalbeskattningen — skulle begränsas till 50 % borde sålunda utan svårigheter kunna tillmötesgås.*

Progressiviteten har skadeverkningar

Under senare år har insikten om de skadliga verkningarna av en alltför hård progressivitet blivit alltmera allmän. I många länder i världen — däribland flera av våra närmaste konkurrentländer — finner man exempel på att lättnader i de progressiva skatterna betraktas som den mest angelägna skattereformen. Man har kommit underfund med att en hård progressivitet med därav föranledda höga marginalskatter är ägnade att motverka arbetsvilja, företagsamhet och sparvilja. Exempel härpå ger den norska kommitté, som under förra året framlade ett betänkande i vilket föreslogs betydande lättnader i den progressiva statsbeskattningen i Norge just under motive-ring att den hårda progressiviteten medförde skadeverkningar. I allmänna skatteberedningens betänkande har en utförlig diskussion ägt rum, och även där finns belägg för att den hårda progressiviteten har klart negativa verkningar.

En särskild olägenhet med ett för starkt skattetryck då det gäller inkomstskatten är att inkomsten är en mycket otillfredsställande mätare av skatteförmågan. Levnadsstandarden och därmed konsumtionsmöjligheterna påverkas inte endast av den beskattningsbara årsinkomsten utan tillika av sådana faktorer som inkomsternas varaktighet och jämnhet i tiden, försörjningsbördan m. m. Särskilt är av vikt att beakta att de deklarerade skattepliktiga inkomsterna inte omfattar samtliga inkomster eller ekonomiska värden som påverkar konsumtionsmöjligheterna och inte heller alla de utgifter som påverkar skatteförmågan. De brister, som således är förenade med metoden att använda inkomsten som mätare på den skattemässiga bärkraften, gör att väsentliga modifikationer är påkallade då det gäller graden av progressivitet.

Vi vill särskilt erinra om den verkan progressiviteten har vid ojämna årsinkomster. En rationell lösning av denna fråga torde knappast kunna åvägabringas, om inte en väsentlig lindring i progressiviteten genomförs. Detsamma gäller, då inkomsterna är förhållandevis höga och koncentrerade till ett fåtal år, vilket fallet är med t. ex. inkomster som åtnjuts av akademiker och andra yrkesgrupper med kvalificerad utbildning. Beaktas bör också att de höga marginalskattesatserna drabbar inte endast normala inkomster utan även inkomster som förvärvas genom extra arbetsinsatser, under fritid etc. För att ernå en lösning av sambeskattningsfrågan är vidare en väsentlig lindring av progressionen nödvändig.

Indexreglering av ortsavdrag och skatteskiptsgränser

Såsom ovan framhållits leder inflationen till extra skatteskärpningar. Det är två omständigheter som härvid är avgörande. Den ena är att ortsavdragen förlorar i realvärde vid inflation och skatt alltså uttages på högre andel av inkomsten även där denna inte undergått någon reell stegring. Den andra omständigheten är att inkomster som blott nominellt stiger i takt med inflationen till en del blir beskattade inom högre progressionskikt än tidigare.

Allmänna skatteberedningen ansåg det angeläget att denna automatiska skatteskärpning skulle elimineras. Dess konkreta förslag för åren fram till 1970 rörande skalor och ortsavdrag var upplagda så att den obehöriga merskatten på grund av en inflation på 2 % per år skulle elimineras. Beredningen uttalade vidare dels att en hårdare inflation än efter 2 % borde föranleda ytterligare justeringar, dels att för tiden efter 1970 ett system borde genomföras innebärande indexreglering av ortsavdrag och skatteskiptsgränser.

Det framgår av beredningens beräkningar att inflationen åstadkommer en obehörig skatteskärpning som för den statliga inkomstskattens del uppgår till ca 100 milj. kr. för varje procent varmed levnadskostnaderna stiger. Eftersom inflationen för år 1965 uppskattas till åtminstone 6 %, skärps

sålunda skatten för detta år med 600 milj. kr. utan att något beslut härom fattats av riksdagen.

Det är att märka, att skattetrycket stiger automatiskt även av andra skäl än penningvärdeförsämringen. Av den realinkomstförbättring som kan påräknas tar nämligen skatten alltid en större del än av den tidigare totala inkomsten. Inkomstskatten, uttryckt i procent av nationalinkomsten, kommer således vid oförändrade skattebestämmelser alltid att stiga.

Den sammanlagda verkan av här berörda olika faktorer må belysas av nedanstående sammanställning avseende genomsnittlig skattebelastning och marginalsatt för vissa utvalda inkomster och år. Beräkningarna enligt kolumn 1 avser för resp. år förhållandena för gift skattskyldig, som haft en inkomst motsvarande genomsnittet för manliga inkomsttagare under året. I de följande kolumnerna anges motsvarande siffror för den som haft 2, 3 resp. 4 gånger så stor inkomst. Skatten avser direkt statlig och kommunal skatt.

År	Genomsnittlig månadsinkomst i kr.	Skatt i procent av inkomst som motsvarar			
		1	2	3	4
		gånger genomsnittet			
1947.....	412	8,3	14,5	18,0	21,6
1953.....	721	15,8	21,1	26,9	31,7
1959.....	908	20,4	27,4	33,3	38,5
1963.....	1 250	21,2	28,4	35,0	39,5
		Marginalsatt vid samma inkomster			
1947.....	412	15	23	30	35
1953.....	721	25	35	43	45
1959.....	980	25	40	51	55
1963.....	1 250	25	51	52	56

De här redovisade siffrorna återspeglar på ett markant sätt — förutom den fortgående skattes kärpningen — den puckel i skatteskalorna för inkomstskikt närmast ovan det lägsta progressionsskiktet som vi så ofta pekat på.

Det är viktigt att vid en mer definitiv reform av skattesystemet de problem som sammanhänger med inflationen uppmärksammas av lagstif-taren. Allmänna skatteberedningen hade såsom nämnts föreslagit en index-reglering av ortsavdrag och skatteskiptsgränser för tid efter 1970. I och med att skatteberedningens förslag i övrigt rörande skatteskalor och ortsavdrag hittills icke blivit genomförda, är det angeläget att en sådan index-reglering genomföres tidigare — så snart ske kan. Lämpligt vore att skat-tesystemutredningen finge fortsätta sin verksamhet för att lösa de frågor rörande fysiska personers beskattning som i skatteberedningens första betänkande skjutits på framtiden och därvid i första hand framlägga för-

slag rörande den tekniska utformningen av en indexreglering sådan som ovan berörts.

Beskattningen av förmögenhet

I skatteberedningens betänkande ingick också förslag till vissa ändringar rörande förmögenhetsbeskattningen. Sålunda föreslogs att skattepliktsgränsen skulle höjas från 80 000 till 125 000 kr. samt att vissa justeringar av skattesatserna skulle ske i skikten upp till 1 milj. kr. Beredningen var medveten om att vissa med förmögenhetsbeskattningen sammanhängande problem borde tas upp till särskild prövning. Av tidsskäl ansåg sig beredningen icke kunna ta upp dessa ting i samband med 1964 års förslag utan avsåg att behandla dessa i senare sammanhang.

Även om man bortser från att några principiella skäl svårligen kan anföras för en särskild förmögenhetsbeskattning, torde betydande anmärkningar kunna riktas mot den nuvarande förmögenhetsbeskattningen. Frågan om vad som egentligen bör utgöra underlag för en förmögenhetsbeskattning synes egentligen aldrig ha blivit ordentligt penetrerad. Skäl kan anföras för att tillgångar som arbetar inom rörelse eller annat företag och sålunda närmast är att jämställa med redskap i företaget bör beskattas annorlunda än annan förmögenhet. Starka skäl kan vidare anföras för att förmögenhetsskatten såsom varande en speciell skatt bör vara avdragsgill vid inkomstbeskattningen. Att inflationen medfört en väsentlig automatisk skatteskärpning utan stöd av några beslut i riksdagen är också givet. En ytterligare utredning av frågan om förmögenhetsskatten är alltså nödvändig. Därvid bör även frågan om tillämpningen av den s. k. 80-procentregeln för den sammanlagda inkomst- och förmögenhetsbeskattningen tas upp till förnyad prövning.

Sparfrämjande åtgärder

Allmän enighet torde råda om att olika åtgärder i syfte att öka det enskilda frivilliga sparandet i samhället är angelägna. Om inkomsttagarna över lag i växande omfattning skulle kunna medverka till tryggande av kapitalförsörjningen i samhället, krävs i första hand en stabilisering av penningvärdet och en sparvänlig inriktning av skatte- och finanspolitiken.

Genom återhållsamhet i fråga om den offentliga sektorn ökar man sparförmågan hos medborgarna. Men ett växande sparande förutsätter inte bara ökad sparförmåga utan även ökad sparvilja. Den socialpolitiska utvecklingen har medfört att tidigare sparmotiv — som hängt samman med behovet att skapa reserver för inkomstbortfall vid arbetslöshet, sjukdom och ålderdom — försvagats. Denna form av trygghetssparande har alltså inte samma betydelse som förr. Vid sidan av en allmän sparvänlig in-

riktning av skattepolitiken krävs därför särskilda insatser från samhällets sida för att stimulera det personliga frivilliga sparandet. Det synes under senare år, trots ökat försäkringssparande, ha skett en förskjutning från trygghetssparande till målsparande. Vill man öka inkomsttagarnas sparsvilja, ligger det alltså närmast till hands att satsa på deras stigande intresse för målsparande.

Bestämmelser om skattefrihet för sparande bör principiellt utformas så att allt sparande behandlas lika. Sparstimulerande åtgärder borde anknyta till allt nysparande. Härigenom skulle inte bara en ökning av tillgodohavanden på bank och i form av värdepapper såsom obligationer, aktier och andelar i ekonomiska föreningar inbegripas, utan även premier till liv-, kapital- och pensionsförsäkringar, amorteringar på lån samt investeringar i rörelse, jordbruk och annan fastighet räknas in i nysparandet. Med utgångspunkt från den sammanställning av förmögenheten som finns i självdeklarationen kunde fastställas hur mycket av den årliga förmögenhetsökningen som grundar sig på ett faktiskt sparande. Eventuella svårigheter att nå en helt invändningsfri metod vid uppskattningen av den årliga förändringen i inkomsttagarnas nettoförmögenhet bör inte få hindra att man söker komma fram så långt som möjligt på vägen mot ett fullt godtagbart system för allmän stimulans av det årliga nysparandet. Under alla omständigheter bör frågan underkastas en ingående utredning så att ett allmänt sparavdrag för det årliga nysparandet kan införas.

Det är emellertid angeläget att man redan nu genom speciella åtgärder uppmuntrar den enskilde till ökat sparande. De åtgärder högerpartiet härutinnan velat förorda tar i första hand sikte på ett sparande till s. k. trygghetsägande. Därmed avses framför allt bostadssparande, bosättningssparande, utbildningssparande och aktiesparande.

I fråga om *bostadssparande* förordar högerpartiet att under en sexårsperiod skall få skattefritt avsättas på särskilt bostadskonto 6 000 för ensamstående och sammanlagt 12 000 kr. för äkta makar. Medlen skall användas för förvärv av eget hem eller fritidsbostad eller för att betala insats i bostadsrättsförening. För den som har eget hem och på sina lån gör större amorteringar än »normala» (1,5 % av taxeringsvärdet) bör enligt vår mening överskjutande belopp upp till visst maximum få avdragas. För *utbildningssparande* bör skattefri avsättning få ske till ett belopp av 1 200 kr. om året och sammanlagt 18 000 kr. under tiden intill dess barnet fyllt 20 år. Medlen bör vara fria från gåvoskatt. I högerpartiets program ingår även rätt till allmänt målsparande upp till 1 000 kr. per år och kontoinnehavare (2 000 kr. för äkta makar) under villkor att medlen hålles insatta minst 5 år. Ökad avdragsrätt i fråga om avkastning av aktier och andelar i ekonomiska föreningar föreslås. Likaså en motsvarighet till det s. k. kapitalavdraget för den som placerar tillgångar i rörelse, jordbruksfastighet eller annan fastighet.

Vissa företagsbeskattningsfrågor

Svenskt näringsliv befinner sig i vissa avseenden i ett avgjort ogynnsammare kostnadsläge än flertalet av våra konkurrenter. I den mån dessa höga kostnader beror på statliga åtgärder, är det angeläget att ändringar sker. Vi åsyftar här närmast energiskatten och den del av omsättningskatten som träffar investeringarna. En omläggning till mervärdeskatt bör här vara den lämpliga lösningen.

Nödvändigt för en fortsatt produktivitetstegring inom näringslivet är fortgående rationaliseringar. Både finans- och penningpolitiken borde i detta läge bestämt inriktas på åtgärder som syftar till att underlätta expansion av främst industriens investeringar. Det är att märka att dessa under 1960-talet stagnerat medan samtidigt den offentliga sektorns investeringar undergått en mycket stark ökning.

Företagsbeskattningen befinner sig alltjämt under utredning inom allmänna skatteberedningen. Bland de frågor på detta område som må vara ägnade att öka företagets självfinansieringsförmåga och därigenom utgöra komplement till en extern finansiering må nämnas följande av högerpartiet vid innevarande års riksdag aktualiserade.

- 1) Avskaffande av dubbelbeskattningen.
- 2) Gynnsammare regler i fråga om resultatutjämnning.
- 3) Rätt till avskrivning i fråga om maskiner och inventarier i förhållande till återanskaffningsvärdet.
- 4) Rätt till gynnsammare värdeminskningssavdrag i fråga om byggnad som användes i rörelse, särskilt under första åren efter byggnadens tillkomst.
- 5) Rätt till avsättning till självfinansieringsfond.
- 6) Avdragsrätt för avsättning till familjeföretagares egen pension.
- 7) Avdragsrätt för avsättning till fond för framtida pensionsutgifter för anställda.
- 8) Gynnsammare avskrivningsbestämmelser i samband med anläggande av skogsbilvägar.
- 9) Revidering av arvsbeskattningen.

Vi förutsätter att dessa spörsmål blir föremål för en närmare penetrering inom skatteberedningen.

Högerpartiets budgetalternativ 1965/66

Vid innevarande års riksdag har högerpartiet lagt fram ett konkret förslag om införande av barnavdrag å 1 000 kr. per barn. Systemet är kompletterat med förslag om negativ skatt för sådana som ej till fullo kan utnyttja de förordade barnavdragen. Totalt beräknas förslaget minska skatteinkomsterna för helt år med 300 milj. kr. På budgetåret 1965/66 belöper härav ca 90 milj. kr.

Vi har motsatt oss den schablonisering av kommunalskatteavdraget som föreslogs i proposition nr 14. För helt budgetår innebär detta en ökning

av statsinkomsterna med 420 milj. kr. Vidare har vi föreslagit att folkpensionsavgiftens maximum skall ligga vid en beskattningsbar inkomst på 20 000 kr. och alltså maximalt uppgå till 800 i stället för i nyssnämnda proposition föreslagna 1 200 kr. Härigenom beräknas statsinkomsterna för helt budgetår minska med 120 milj. kr. Ytterligare har från vårt håll föreslagits ändrade skatteskalor, innebärande att de s. k. proportionella skikten bibehålles oförändrade men att skattesatsen i dessa sänks från 10 till 7 %. I övrigt förordas sänkta skattesatser upp till en beskattningsbar inkomst av 60 000 kr. för gifta och 40 000 kr. för ensamstående. Skattebortfallet genom skatteskaleändringarna kan beräknas till 900 milj. kr. för helt år. De åtgärder vid sidan av barnavdragen som föreslagits av högerpartiet skulle alltså för helt budgetår minska statsinkomsterna med 600 milj. kr. För budgetåret 1965/66 kan minskningen beräknas till ca 180 milj. kr.

De individuella verkningarna av här nämnda förslag redovisas i motion II: 748 vid årets riksdag. Därav framgår att skattesänkningarna enligt våra förslag blir väsentligt högre än enligt det nu genomförda regeringsförslaget för de mest behövande, nämligen barnfamiljerna. I procent räknat skulle skatteminskningen enligt vårt förslag för ensamstående ha utgjort 11,4 % vid en årsinkomst av 8 000 kr. för att sedan successivt falla till 0,7 % vid en årsinkomst av 150 000 kr. Motsvarande siffror för gifta utan barn är 18,0 resp. 2,3 %, för gifta med ett barn 37,2 resp. 3,1 % osv. Vid årsinkomster av 15 000 à 20 000 kr. skulle betydande skattelättnader uppkomma i synnerhet för barnfamiljer.

För att möjliggöra skattesänkningar i enlighet med vad nyss nämnts har högerpartiet föreslagit väsentliga besparingar och andra budgetförstärkande åtgärder.

De olika beloppen framgår av följande sammanställning.

Besparingar resp. inkomstökningar

Begränsning av ersättning till SJ för drift av icke lönsamma järnvägar	20 000 000
Allmänna beredskapsarbeten m. m.	105 000 000
Omskolning m. m.	15 000 000
S. k. småanslag	48 000 000
Bostäder	227 000 000
Sjukförsäkringar	48 500 000
Diverse poster	9 710 000
Affärsverksfonderna	83 100 000
Kraftstationer m. m.	18 000 000
Lån till AB Atomenergi för uppförande av en atomkraftstation i Marviken	28 000 000
Domänverkets markfond	5 500 000
Jordfonden	5 000 000
Försäljning av aktier i LKAB	150 000 000
Försäljning av Järnvägfältet	75 000 000

Summa kr. 837 810 000

Utgiftsökningar

Kriminalvårdsstyrelsen: Avlöningar	134 000
Fångvårdsanstalterna: Avlöningar	555 000
Fångvårdsanstalterna: Omkostnader	20 000
Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar	146 000
Bidrag till företagareföreningar m. fl.	500 000
Bidrag till varudeklarationsnämnden	100 000
Avsättning till fonden för idrottens främjande	1 625 000
Upplysningsverksamhet i utlandet ang. Sverige	4 000 000
Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor	105 000
Bidrag till driften av lokala yrkesskolor	5 000 000
Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare	350 000
Bidrag till naturvårdsupprustning	75 000
Statens hantverks- och industrilånefond	7 000 000
Statens allmänna fastighetsfond	735 000
Statskontoret, rationaliseringsförstärkning	1 200 000
	<hr/>
Summa kr.	21 545 000

De här nämnda beloppen må jämföras med de inkomstminskningar som skulle ha uppkommit för budgetåret 1965/66 vid ett genomförande av de ovan närmast berörda skattelättnaderna, totalt 270 milj. kr. För *budgetåret betyder alltså våra förslag en högst betydande budgetförstärkning*. Detta gäller även om hänsyn tages till vad högerpartiet förordat beträffande skattelättnader för stimulerande av sparandet liksom för förbättring av företagens självfinansieringsmöjligheter. Budgetförstärkningen är över huvud taget så betydande att högerpartiet i dagens läge avstått från att begära ytterligare skattesänkningar endast för att full säkerhet skulle föreligga för att de av oss förordade lättnaderna kunde bli bestående i framtiden.

För budgetåret 1966/67 samt därefter bör den inkomstminskning för staten som de av oss föreslagna skattesänkningarna medför ävenledes kunna kompenseras genom begränsningar av statsutgifterna. Vissa av de besparingsåtgärder som vi redan vid årets riksdag föreslagit får effekt först under nästkommande budgetår. Den ytterligare återhållsamhet i statsutgifterna som erfordras bör åvägbringas genom den av oss i motionerna I: 202 och II: 236 begärda besparingsutredningen. Såväl konstitutionella som statsfinansiella och samhällsekonomiska skäl talar för att en sådan utredning snarast kommer till stånd. Den bör få möjlighet till en principiell prövning av statsutgifterna och hela den statliga verksamheten oberoende av tidigare fattade beslut. I utredningen bör ingå företrädare för samtliga demokratiska partier samt för näringslivet och de ekonomiska vetenskaperna. Utredningen förutsättes också hålla nära kontakt med den »programbudgetutredning» som för närvarande arbetar inom statskontoret.

Aberopande det anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t

1) uttala, att en finans- och skattepolitik i enlighet med de i motionen angivna synpunkterna bort och bör föras i syfte att bevara penningvärdet och begränsa den enorma skatteskärpningen som främst drabbar skattskyldiga med årsinkomster på 20 000—50 000 kr. och sålunda förhindra de starka prisstegringarna; samt

2) hemställa, att allmänna skatteberedningen måtte få i uppdrag att fortsätta utredningar rörande fysiska personers beskattning, bl. a. rörande en indexreglering av ordsavdrag och skatteskitksgränser samt förmögenhetsbeskattningens utformning.

Stockholm den 18 maj 1965

Gunnar Heckscher

Hans Nordgren

Gösta Bohman

Leif Cassel

Rolf Eliasson

Tage Magnusson

Eric Nilsson

Bo Turesson

Karin Wetterström